

LUCIANVS DE SA

CRIFICIIS, DES. ERAS. ROTEROD. INTERP.

NIMVERO si quis recensere uelit, quæ stultissimi mortales factitant in sacris, in festis diebus, in aede undis salutâdisq; dijs, tum quas res ab illis petât, quæ uota faciant, cuiusmodi sint, quæ de illis sentiunt, statuuntque, equidem haud scio, sit ne quisquam animo curis ita confecto, usq; adeo mœsto quin risurus sit, ubi perpêderit negocij, tum absurditatem, tum amentiam. At multo ante quàm ridere incipiat, opinor secum illud expendet, utrum pios istos appellari conueniat, an contra dijs inimicos, atq; infelices, ac genios malos, qui quidem numë ipsum rem usq; adeo humilë atq; abiectam existimant esse, ut humanis egeat obsequijs, utq; adulatione capiatur ac gaudeat, rursus ut stomachetur, atq; iracunde ferat, si negligatur. Nam Aetolica illa mala, simulq; Calydoniorû calamitates, totq; hominû cædes, ad hæc & Meleagri interitû, hæc omnia à Diana autore pfecta esse prædicant, quæ uidelicet grauiter ferret, qd' ab Oeneo non esset ad sacrificiû adhibita. Usq; adeo nimirû alte dolor hic animo illius infederat, qd' sacris epulis esset frustrata. Quin illâ iam mihi uidere uideor, ut erat id temporis, in caelo solitariâ, reliquis dijs ad Oenei conuiuïu profectis foras, miseris modis gerentë sese, ac miserabiliter eiulantem, quod ab eiusmodi festo esset abfutura. Contra Aethiopes illos fortunatos, ac multis modis felices quis dixerit, si modo Iupiter illis gratiâ referret pro humanitate, quâ in initio poëmatis Homerici in ipsum exhibuerât, duodecim perpetuos dies epulis acceptû, idq; quû reliquis etiam dijs comitarus ad conuiuïu ueniret. Usq; adeo nihil ut apparet, quicquid faciunt illi, gratis faciunt, uerum sua bona uendunt mortalibus, atq; emere quidë ab illis licet omnia, puta bonam ualeudinë bucula, diuitias bobus quatuor, tum regnû bobus centum. Præterea sospitem ab Troia in Pylum reditum tauris nouem. Iam ex Aulide ad Ilium transmittendi facultatem regia puella. Nam alius quidâ, ne id tēporis urbs caperetur, à Minerva mercatus est bobus duodecim, ac peplo. Verisimile est autë, esse præterea quædâ, quæ uel gallo, uel corolla, uel solo thure ab illis redimi queant. Hæc igitur quû non ignoraret, opinor. Chryses ille, utpote, tû sacerdos, tum senex, diuinarumq; rerum egregie peritus, posteaq; re infecta redisset ab Agamēnone, tanquâ qui pridem Apollini mutuû dedisset beneficium, ita nunc imputat ac reposcit uicem, quia conuicia

tur etiâ

tur etiam propemodū, nempe quum sic ait: Equidem Apollo egregie, templū tuum, quum id temporis adhuc esset incoronatū, sæpenumero coronis ornavi, deinde tam multas tibi in aris adoleui coxas taurorū, pariter atq; caprarum. At tu contra, me negligis, quum huiusmodi patiar iniurias, proq; nihilo ducis hominē bene de te meritum. Qua quidem oratione intantū ille pudefactus est, ut protinus arrepto arcu, ac supra nauium stationē sese collocans, pestem in Græcorū copias iacularetur, ne mulis quidem & canibus intactis. Sed quoniā de Apolline incidit mentio, referam de eodem & alia, quæ de illo sapientes isti tradunt, non illa quidem, quoties quàm infeliciter amarit, nō Hyacinthi cædem, neq; Daphnes superbiam, uerum quemadmodū damnatus etiam fuerit, & ob Cyclopes interfectos in exilium exactus. Vnde factum, ut è cælo in terram demitteretur, humana iam sorte usus, nostrisq; malis factus obnoxius. Præterea autē quemadmodū in Thesalia mercenariam operam suam locarit apud Admetum, tum item in Phrygiā apud Laomedontem, atq; apud hunc quidem haud solus, uerum cum Neptuno, quum ambo ppter egestatem lateres componerent, inq; cōstruendis mœnibus operam præstarent. Ac ne mercedem quidem solidam à Phryge illo tulerunt, uerum debebat illis adhuc de summa, ut ferunt, plus triginta drachmas Troiani nomismatis. Quid enim? An non hæc in deorū honorē fabulantur poëtæ? atq; his etiā multo diuiniora de Neptuno, de Prometheo, de Saturno, de Rhea, deniq; de uniuersa fermè Iouis familia, idq; inuocatis, ut adsint canentibus in exordio poëmatū, Musis, à quibus tandē uelut afflati numine, id quod apparet, huiusmodi quædam cantant. Quemadmodū Saturnus ut primū Cælum patrē suum execuisset, ipse in eo regnauerit, deinde liberos suos deuorarit, sicuti ferunt fecisse & Argiuū illū Thyestem. Deinde quemadmodū Iupiter furtim occultatus à Rhea, saxum pueri loco subiiciente, in Cretam sit ablegatus, atq; inibi à capella nutrice sit alitus, itidem uidelicet, ut Telephus à cerua, Cyrus Persa, is qui prior regnauit à cane narratur enutritus. Postea quemadmodū expulso patre, atq; in uincula coniecto, ipse potitus sit imperio. Duxerat autem uxores cōplureis quidē alias: sed postremo loco Iunonē germanā, idq; iuxta Persarū & Assyriorū institutū. Tū autē quod esset in amores propensus, atq; in Venerē effusus, facile cælum liberis expleuerit. Quorū alios ex suæ sortis deabus crearit: alios contra nothos, ex mortali, terrestriq; genere sustulerit. Quum interim generosus ille, nunc in aurum, nunc in taurum, nunc in cygnum aut aquilam uerteretur: ac in summa plures sibi formas assumeret, quàm uel Protheus ipse. Porro Mineruam è suo ipsius capite progenuit, hanc planè sub ipso cerebro

cōplexus. Nam Bacchū imperfectū adhuc (ut aiunt) è matre etiamnū conflagrante surreptū, in suum femur illatū defodit. Deinde urgente partu, execut. Nec his dissimilia de Iunone etiā canunt. Nempe hanc citra uirilem cōgressum, subuentaneo conceptu grauidā puerum ædidisse Vulcanū: atq; eum quidē non admodū fortunatū, uerum excusorem ac fabrum ærariū: quicq; perpetuo tum in igni, tum in fumo uersetur, ac scintillis oppletum: quippe cuius ars in fornacibus exerceatur. Tum autē ne pedibus quidē integris: claudicare enim è ruina, quum à Ioue præceptus datus esset è cœlo. Qd' ni Lemniū pro sua bonitate eum, dum adhuc ferretur in aëre, suscepissent, perierat nobis Vulcanus: nō aliter q̄ Astyanax è turri deiectus. Quancq; quæ de Vulcano narrant, toleranda uideantur. Cæterū de Prometheo, cui non cognitum est, q̄ atrocita sit passus, propterea quod supra modū humanæ gentis amans fuerit: Siquidē hunc Iupiter in Scythiam deportatum, super Caucasum montem cruci suffixit: adhibita illi aquila, quæ iecur illius assidue circūoderet. Hic itaq; pœnas penbit. Porrò Rhea (nam sūt hæc quoque simul referenda) an nō indecore, atq; indigne facit: Iam anus quū sit, & ætate exacta, ijsq; rebus intēpestiua: deinde tam multorū mater deorū, dum pueros adhuc adamat, eosq; zelotypia psequitur: dumq; Atten ipsū leonibus secū circūuectat, præsertim quū iā utilis esse nō queat: Itaq; quinā posthac uitio uertat aliquis, uel Veneri quod adulteret, uel Dianæ qd' ad Endymionē frequēter medio è cursu diuertēs descendat: Sed age missas faciamus has fabulas: atq; ipsum cœlū conscendamus, poëtico illo more subuolātes: ea nimirū uia, quā unam pariter cum Homero Hesiodus cōmonstrat, cōtemplaturi, quē in modū singula apud illos sint ordinata. Ac primū quidem quod forinsecus sit ferreū: uel ab Homero, qui id ante nostram ætatem dixit, audiuius. Quod si superas, ac sublato paulū capite sursum aspexeris, ac planè in ipsum quasi dorsum perueneris: ibi simul & lumē apparet candidius, & serenior sol, & astra fulgētiora, nihilq; usq; oculis occurrit nisi clarus dies, ac solum undiq; aureum. Cæterū introredienti, primo loco man sitāt Horæ: quippe quæ portas seruant. Post eas Iris ac Mercurius: utpote ministri Iouis & internuncij. Deinde Vulcani fabrilis officina, omnigena referta artificio. Postea deorū ædes, ac Iouis ipsius regia: quæ quidem omnia Vulcanus pulcherrime fabricatus sit. At uero dij iuxta Iouem assidentes (conuenit enim opinor, ut in supernis illis sedibus magno strepitu, fastuq; uiuatur) in terram despiciunt: & quoquo uersum intento capite, circūspectant, sicunde subuolantē ignem uideant, aut nidorem in aëra surgentem, circaq; fumum rotantem sese. Quod si quis forte sacrū faciat, epulātur omneis fumo inhiantes, ac mulcarū in morem

in morem sanguinē exugentes circū aras effusum. Alioqui si domi cibum capiant, nectare atq; ambrosia uictitāt. Nam olim homines etiā ab illis in cōuiuū sunt adhibiti, unāq; cum eis potarunt: nempe Ixion ac Tantalus: uerum illi quoniā uim & raptum pararent, essentq; futiles & garruli: ob id in hunc quoq; diem pœnas luunt. Porrò reliquo mortalium generi cœlum iam inaccessum est, atq; occultū. Et in hunc quidem modū uiuitur à dijs. Proinde uidelicet & iam mortales ipsi in colendis illis consimilia quædā atq; istis cōsentanea moliuntur. Nam primū lucos illis attribuerunt, tum & montes dicarunt, præterea aues consecrarūt: deinde suam cuiq; arborem assignarunt. His factis per regiones illos distributos colunt, eosq; uelut in ciuitatē suam receptant. Nempe Apollinem Delphi Delijq; Mineruā Athenienses: quæ quidem Græcis Athena dicta, uel ipso uocabulo se ei reip, familiarem esse testatur. Argiui Iunonē: Mygdonij Rheam: Venerem Paphij. Rursum autē Cretenses Iouem affirmant, non modo uixisse apud sese, nutritūq; fuisse: uerum etiam sepulchrum illius ostendunt. At nos scilicet interim tam multis iam seculis fallimur: qui quidem opinemur Iouem tonare, pluere, reliquaq; omnia peragere. Et illud nos latuit, cum iam olim fuisse defunctum, & apud Cretenses sepultum. Deinde uero phanis in honorem illorū erectis, ne tectis uidelicet aut penatibus careant, formas illorū exprimunt, adhibito ad id uel Praxitele, uel Polydeto, uel Phidia. At hi quidē artifices, haud scio ubinam uisam, eorū effigiem repræsentāt. Ac Iouem quidē barbatū fingunt. Apollinē uero semper puerum. Mercuriū iam pubescentē, primamq; ducentem lanuginem, Neptunum nigro capillitio: cæsijs oculis Mineruam. Attamen qui templa ingrediuntur, nō iam arbitrantur sese uidere, uel ebur ab Indis aduectum, uel è Thracū uenis effossum aurum: uerū ipsum Saturni Rheaq; filium à Phidia in terram hospitem adductum, iussūq; Pisanorū in solitudine custodem ac speculatorē assistere: idq; hoc contentum præmio, boniq; cōsulentem, si intra quinq; perpetuos annos dum olimpia celebrantur, interim obiter illi sacrificet aliquis. Tum autem constitutis aris, designatis sacrorum septis, puris uasis collocatis, uictimas offerunt: bouem aratorem agricola, agnum opilio, capram caprarius. Est qui thus, est qui placentulā offerat. At si quis pauper: is ita Deo litat, ut dexterā duntaxat suam ipsius exosculetur. Iam uero quum immolant (nam ad illos redeo) primum fertis coronant pecudem, multoque ante explorant, num legitima sit & sacris idonea: ne quid forte maectent ex his, quæ religio repudiat: deinde ad aram applicant, ac sub oculis dei iugulant, flebile quiddam emugientem, beneque sicuti licet conijcere, ominatum: denique uoce iam leuiore ad sacri-

tibias respondentem. Quis uero non facile coniectet gaudere deos, quū ista spectant? Quin & in frontispicio posita scriptura denunciat, ne quis intra pura uasa cōsistat, qui manibus sit impuris. Atqui sacrificus ipse sanguine scedatus, neq; aliter q̄ Cydops ille pecudē incidit, intestina educit, cor reuellit, cruorē aræ circūfundit. Et quid tandē nō obiens, peragensq; quod ad pietatem, sacrorumq; ritum pertineat? Post omnia demū incenso igni, capram ipsa pariter cum pelle deportatā imponit: ipsam item cum lanis ouem. Nidor interim ille sacer atq; diuinus sursum fertur, atq; in ipsum usq; celū subuectus paulatim diffunditur. Iam uero Scythæ reliquis omnibus hostijs ommissis: ut quas uiles atq; humiles existimēt, ipsos homines mactant Artemidi, atq; eo ritu deam placant. Verū hæc fortassis modesta uideantur: cūq; his ea quæ factitant Assyrii, quæ Phryges, quæ Lydi. Verū, si in Aegyptū proficiscaris: ibi demū, ibi uidebis permulta religiosa, planēq; cælo digna. Puta Iouem arietino uultu: Mercurium illum optimū facie canina: Panē uero totū hircum. Ad hæc alium Ibim, alium Crocodilum, aliū etiam Simiam. Quod si his quoq; de rebus

Quo planē pernosse queas didicisse libebit

Complureis sophistas audies: tum scribas, ac prophetas, mento raso, qui tibi narrent (Sed prius, ut dici solet, Fores occlude prophane.) Quēadmodū uidelicet quondā ea seditione territi, quā mouerāt hostes atq; gigantes, in Aegyptū deuenerint: ut illic in posterū tuti ab hostibus latitarent. Et ob eam causam alius hircū induerit, alius arietem, nimīū præ formidine, alius feram, alius auem. Atq; hinc esse, ut dī nūc etiam eas obtineāt formas, quas id tēporis assumpserāt. Nam hæc diligenter mandata literis, idēq; ante annos plus decies mille in adytis illorū reposita seruantur. Porro sacrorū peragendorū idem fermē apud illos ritus, nisi quod hostiam luctu prosequūtur: iamq; mactatæ circūfusi mēbra laniant. Sunt qui sepeliant duntaxat, postea q̄ occiderint. Nā Apis ille qui quidē deus apud illos est maximus, si quādo moriatur, quis usq; adeo magni faciat cesariem suam: qui non eam detondeat, ac nudo capite luctum præ se ferat: etiā si uel purpureā, nisi comam habuerit? Est autē hic Apis deus ex armento iam antea suffragijs designatus: utpote multo formosior ac uenerabilior reliquis illis priuatis, & gregarijs bubus. Hæc igitur quum sic habeant, & tamen à uulgo uera, seriāq; credantur: mihi quidem postulare uidentur: non qui reprehendat, sed uel Heraclitum potius aliquem, uel Democritum: quorum hic amentiam eorum rideat, ille deploret inscitiam.

LVCIANI DE SACRIFICIIS FINIS.

Erasmus